

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

راهنمای طراحی پارک‌های شهری

تألیف:

مینو علیخانی - رضا فرهادی - پیمان دلپوش

ویراستار علمی:

دکتر علیرضا میکائیلی تبریزی

سرشناسه	علیخانی، مینو، ۱۳۶۵ -
عنوان و نام پدیدآور	راهنمای طراحی پارک‌های شهری/ تألیف مینو علیخانی، رضا فرهادی، پیمان گلچین؛ ویراستار علمی علیرضا میکائیلی تبریزی.
مشخصات نشر	تهران: سازمان جهاد دانشگاهی تهران، انتشارات، ۱۳۹۶.
مشخصات ظاهری	۱۹۸ ص:، مصور، جدول، نمودار.
شابک	۲- ۲۸۵- ۱۳۳- ۶۰۰- ۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	فیبا
یادداشت	کتابنامه.
موضوع	پارک‌های شهری -- طراحی
موضوع	Urban parks -- Design
موضوع	پارک‌های شهری
موضوع	Urban parks
موضوع	پارک‌ها -- طرح و ساختمان
موضوع	Parks -- Design and construction
شناسه افزوده	فرهادی، رضا، ۱۳۶۷ -
شناسه افزوده	گلچین، پیمان، ۱۳۶۲ -
شناسه افزوده	میکائیلی، علیرضا، ۱۳۳۹ -، ویراستار
شناسه افزوده	سازمان جهاد دانشگاهی تهران، انتشارات
رده بندی کنگره	SB ۴۸۲/م۸۲ ۱۳۹۶
رده بندی دیویی	۷۱۳-۴
شماره کتابشناسی ملی	۴۱۶۱۵۳



راهنمای طراحی پارک‌های شهری

مؤلفان: مینو علیخانی - رضا فرهادی - پیمان گلچین

ناشر: انتشارات سازمان جهاد دانشگاهی تهران

ویراستار علمی: علیرضا میکائیلی تبریزی - محمدرضا خدادادی

ویراستار ادبی: اکرم عارفی طراح جلد: امیر راه‌ساز - پیمان گلچین

لیتوگرافی: زاویه نور چاپ و صحافی: شریف

شمارگان: ۵۰۰ نسخه قیمت: ۱۲۰/۰۰۰ ریال نوبت چاپ: اول - تابستان ۱۳۹۶

ISBN: 978-600-133-285-2

شابک: ۲- ۲۸۵- ۱۳۳- ۶۰۰- ۹۷۸

http:// jahat. ir

نشانی: تهران - صندوق پستی ۱۸۶ - ۱۳۱۴۵

en.jahat@gmail.com

تلفن: ۶۶۹۵۵۷۵۳ - تلفکس: ۶۶۹۵۴۳۶۸

خانه کتاب دانشگاه: ۶۶۹۷۳۴۲۳

تلفن مراکز پخش: ۶۶۴۹۰۷۴۰ - ۶۶۴۹۰۷۴۲

این اثر، مشمول قانون حمایت مؤلفان، مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ است. هرکس تمام یا قسمتی از این

اثر را بدون اجازه مؤلف یا ناشر تکثیر و کپی برداری نماید مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

فہرست

صفحه	عنوان
۱	• فصل اول- مفهوم و تاریخچه پارک و پارک‌سازی
۱-۱-۱	۱-۱-۱- مروری بر مفهوم پارک
۱-۱-۲	۱-۱-۲- مفهوم پارک در قرن نوزدهم
۱-۱-۳	۱-۱-۳- مفهوم پارک در قرن بیستم
۱-۱-۴	۱-۱-۴- مفهوم پارک در منظر شهری معاصر
۱-۲	۱-۲- تاریخچه پارک و پارک‌سازی در جهان
۱-۳	۱-۳- تاریخچه پارک و پارک‌سازی در ایران
۱۱	• فصل دوم- پارک‌های شهری و انواع آن
۲-۱	۲-۱- پارک‌های شهری
۲-۲	۲-۲- عملکردهای پارک‌های شهری
۲-۲-۱	۲-۲-۱- عملکرد اکولوژیکی
۲-۲-۲	۲-۲-۲- عملکردهای اجتماعی
۲-۳	۲-۳- سلسله مراتب پارک‌های شهری
۲-۴	۲-۴- انواع پارک‌های شهری
۲-۴-۱	۲-۴-۱- پاکت پارک‌ها
۲-۴-۱-۱	۲-۴-۱-۱- اهداف و عملکردهای پاکت پارک‌ها
۲-۴-۱-۲	۲-۴-۱-۲- فواید فرهنگی
۲-۴-۱-۳	۲-۴-۱-۳- فواید زیست محیطی
۲-۴-۱-۴	۲-۴-۱-۴- فواید اجتماعی
۲-۴-۱-۵	۲-۴-۱-۵- مشخصات پاکت پارک‌ها
۲-۴-۱-۶	۲-۴-۱-۶- مکان‌یابی پاکت پارک‌ها
۲-۴-۱-۷	۲-۴-۱-۷- فضاهای تشکیل دهنده پاکت پارک‌ها

۳۰	۵-۴-۲- مشکلات پاکت پارک‌ها
۳۰	۶-۴-۲- فرآیند پروژه احداث پاکت پارک‌ها
۳۱	۷-۴-۲- الزامات طراحی پاکت پارک‌ها
۳۲	۲-۴-۲- پارک واحد همسایگی
۳۲	واحد همسایگی
۳۴	پارک واحد همسایگی
۳۵	۱-۴-۲- اهداف پارک همسایگی
۳۶	۲-۴-۲- مشخصات پارک واحد همسایگی
۳۷	۳-۴-۲- انواع پارک‌های همسایگی
۳۹	۴-۴-۲- فضاهای تسهیلات مورد نیاز در یک پارک واحد همسایگی
۳۹	باغچه‌های کوچک
۴۰	مواد مصالح جدول‌ها
۴۰	ابعاد جدول‌ها
۴۱	میدان‌های بازی کودکان
۴۲	مسیرهای حرکتی
۴۳	فضاهای نشیمن
۴۴	مبله‌مان پارک
۴۵	۵-۴-۲- مشکلات موجود در پارک‌های همسایگی
۴۶	۶-۴-۲- نکات شایان توجه در ارتباط با پارک همسایگی
۴۷	۳-۴-۲- پارک محله‌ای
۴۷	محله
۴۹	پارک محله‌ای
۵۰	۱-۴-۳- مشخصات پارک محله‌ای
۵۱	۲-۴-۳- اهداف پارک محله‌ای
۵۲	۳-۴-۳- انواع پارک‌های محله‌ای
۵۳	۴-۴-۳- فهرست نیازهای پارک محله‌ای
۵۸	۴-۴-۲- پارک ناحیه‌ای
۵۸	ناحیه
۵۹	پارک ناحیه‌ای
۵۹	۱-۴-۲- اهداف پارک ناحیه‌ای

۶۰	۲-۴-۲- مشخصات پارک ناحیه‌ای
۶۲	۲-۴-۳- فهرست نیازهای پارک ناحیه‌ای
۶۳	گذرها و مسیرهای حرکتی
۶۶	ایستگاه‌های تندرستی
۶۶	آب‌نما و تجهیزات آبی
۶۹	فضاهای نشیمن
۷۱	قطعات فضای سبز تزئینی
۷۲	نشانه بای تجسمی
۷۳	نشانه نمایی
۷۵	سرویس بهداشتی
۷۶	زمین‌ها چند سوره
۸۰	پارکینگ
۸۲	تربا
۸۳	درهای ورودی پارک
۸۳	۲-۴-۵- پارک منطقه‌ای
۸۳	منطقه
۸۴	پارک منطقه‌ای
۸۴	۱-۴-۲- اهداف پارک‌های منطقه‌ای
۸۵	۲-۴-۵-۲- مشخصات پارک منطقه‌ای
۸۷	۲-۴-۵-۳- فهرست نیازهای پارک منطقه‌ای
۸۸	نمازخانه
۸۹	تربا و اغذیه فروشی
۹۰	پارکینگ
۹۲	درها و محوطه های ورودی پارک
۹۳	فضا و تأسیسات تفریحی فرهنگی
۹۶	زمین‌های ورزشی
۹۹	۲-۴-۵- الزامات طراحی پارک‌های منطقه‌ای
۱۰۱	• فصل سوم- اصول طراحی پارک
۱۰۲	۱-۳- اصول طراحی پارک
۱۰۲	ملاحظات کلی
۱۰۳	۱-۳-۱- شناخت سایت

۱۰۵	۳-۱-۱-۱- عوامل طبیعی
۱۰۵	منابع آب
۱۰۵	زمین شناسی و خاک شناسی
۱۰۶	توپوگرافی
۱۰۶	پوشش گیاهی موجود سایت
۱۰۷	شرایط اقلیمی سایت
۱۰۸	۳-۱-۱-۲- عوامل مصنوعی
۱۰۸	پیشینه تاریخی
۱۰۸	بافت و ساختار اجتماعی
۱۰۹	بافت شهری
۱۰۹	۳-۱-۳- ویژگی بصری سایت
۱۰۹	۳-۲- تعیین کاربری ها و جانمایی آن ها در سایت
۱۱۰	استفاده از طبیعت موجود
۱۱۰	امکانات و محدودیت ها
۱۱۱	نحوه استقرار فضاها
۱۱۳	۳-۱-۳- جنبه های زیبایی شناسی
۱۱۳	۳-۱-۳-۱- اصول زیبایی شناسی در طراحی بارها
۱۱۵	خط
۱۱۶	فرم
۱۱۶	بافت
۱۱۶	رنگ
۱۱۷	تعادل
۱۱۷	تأکید
۱۱۸	نظم و تنوع
۱۱۸	تکرار
۱۱۹	۳-۱-۳-۲- زیبایی عملکردی از دیدگاه زیست محیطی
۱۱۹	۳-۱-۳-۳- تصور ذهنی از محدوده فضاها
۱۲۱	۳-۱-۳-۴- تأثیر مقیاس ها در ادراک زیبایی
۱۲۱	مقیاس انسانی
۱۲۲	مقیاس سرعت

۱۲۲	۳-۱-۴- جنبه‌های عملکردی و اجرایی
۱۲۳	۳-۱-۴-۱- عملکرد و نقش سایت
۱۲۴	۳-۱-۴-۱-۱- نیازهای تکنیکی
۱۲۴	ابعاد و کمیت
۱۲۴	جانمایی و جهت یابی فضاها
۱۲۵	نظم حرکت و ارتباطات
۱۲۷	۳-۱-۴-۱-۲- امکانات مالی و اجرایی
۱۲۸	۳-۱-۵- جنبه‌های ایمنی و کنترل
۱۲۹	ایمنی از آلودگی اجتماعی
۱۳۰	ایمنی و کنترل فضاها را صرح
۱۳۱	تعادل آزادی و کنترل
۱۳۲	کنترل و مدیریت

• فصل چهارم - ضوابط پارک‌سازی

۱۳۴	۴-۱- ضوابط پارک‌سازی
۱۳۵	۴-۱-۱- ضوابط مربوط به شهرسازی
۱۳۵	سرانه فضای سبز
۱۳۵	طرح جامع شهر تهران
۱۳۶	موارد استفاده از زمین
۱۳۶	ضوابط مربوط به تکنیک زمین
۱۳۷	ضوابط مربوط به احداث ساختمان
۱۳۸	طرح حفظ و ساماندهی تهران
۱۳۸	۴-۱-۲- ضوابط اجرایی
۱۳۸	تعیین ابعاد و اندازه فضاها
۱۴۴	۴-۱-۲-۱- ضوابط گذرها
۱۴۷	۴-۱-۲-۲- ضوابط کف‌سازی
۱۵۴	۴-۱-۲-۳- ضوابط تجهیزات
۱۵۵	صندلی و نیمکت ها
۱۵۶	سیستم روشنایی

- ۴-۱-۲-۴- ضوابط پوشش گیاهی..... ۱۵۹
- ۴-۱-۲-۵- ضوابط آبیاری..... ۱۶۲
- ۴-۱-۲-۶- ضوابط عمومی طراحی سیستم های آبیاری و زهکشی..... ۱۶۲
- ۴-۱-۲-۶- ضوابط طراحی وسایل و محوطه بازی..... ۱۶۵
- ۴-۱-۲-۷- ضوابط طراحی فضاهای نشیمنی..... ۱۶۹
- ۴-۱-۲-۸- ضوابط طراحی ایستگاه های تندرستی (فضاهای حرکت درمانی)..... ۱۷۰
- ۴-۱-۲-۹- ضوابط طراحی مبلمان..... ۱۷۳
- ۴-۱-۲-۱۰- ضوابط طراحی ابنیه..... ۱۷۴
- ۴-۱-۱۱- ضوابط طراحی موزه ها..... ۱۷۵
- ۴-۱-۱۲- ضوابط طراحی گل خانه ها و گرم خانه ها..... ۱۷۵
- ۴-۱-۱۳- ضوابط طراحی آکواریوم..... ۱۷۶
- ۴-۱-۱۴- ضوابط طراحی خیالات تزیینی..... ۱۷۶
- ۴-۱-۲-۱۵- ضوابط طراحی تأسیسات رفاهی..... ۱۷۸
- ۱۷۸- رستوران ها..... ۱۷۸
- ۱۷۸- سالن های سینما و تئاتر..... ۱۷۸
- ۱۷۸- جایگاه موزیک..... ۱۷۸
- ۱۷۹- سرویس بهداشتی..... ۱۷۹
- ۴-۱-۲-۱۶- ضوابط طراحی تأسیسات رفاهی تفریحی..... ۱۷۹
- ۴-۲- پیشنهادهایی برای ایمن سازی پارک..... ۱۸۰

پیشگفتار

پارک‌ها پاسخ دنیای غرب در قرن نوزدهم میلادی به محیط‌های ناسالم و آشفته حاصل از صنعتی‌شدن و توسعه سریع شهرنشینی است. در گذشته پارک‌ها در محیط شهری فقط برای قدم‌زدن، دیدن و دیده‌شدن و محل پیک‌نیک به صورت صحنه نمایش، همچنین به عنوان منطقه و دورنما مورد استفاده بودند؛ اما امروزه پارک‌های شهری فقط برای آفرینش این کاربردها ایجاد نمی‌شوند، بلکه پارک‌ها می‌باید دارای عملکرد اکولوژیک و تقویت‌کننده فرهنگ محلی باشند و به روی استفاده‌کنندگان و حتی محیط شهری گسترده باشند.

می‌توان گفت یکی از اهداف مهم در ایجاد شهری سالم، تأمین فضای سبز متناسب با سطح ساخته‌شده در شهر است. برای این منظور، اگر بخواهیم طراحی و برنامه‌ریزی اصولی انجام دهیم، لازم است متناسب با سلسله مراتب شهری پارک‌ها را نیز دسته‌بندی کنیم تا برای هر واحد شهری یک پارک هم‌تراز با خود تهیه کنیم تا هر یک از این پارک‌ها بتوانند متناسب با شرایط خود به مردم و شهروندان خدمات‌رسانی کنند.

این کتاب تلاشی در جهت معرفی اصولی، دسته‌بندی و تعیین ضوابط و اصول طراحی انواع پارک‌ها در شهر با تأکید بر روش‌های کاربردی در مراحل طراحی و ساخت پارک، همچنین بررسی انواع پارک‌ها در سطح شهر و بومی‌سازی اصول و ضوابط طراحی، همسو با شرایط ایران است. به امید اینکه مطالب این کتاب برای دانشجویان رشته فضای سبز، طراحی محیط زیست، معماری منظر و مسئولان و دست‌اندرکاران شهری مفید واقع شود.

نویسندگان